

ВРЕМЕННА ИЗЛОЖБА
НА РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – СОФИЯ
„В СВЕТЛИНАТА НА ОСВОБОЖДЕНИЕТО“
(27 ФЕВРУАРИ – 15 АПРИЛ 2018 Г.)

Десислава Първанова

Идеята за необходимостта и присъствието на политическа тема за Възраждането и Освобождението на София в експозициите на Регионален исторически музей (РИМ) – София има своята няколкогодишна предистория. През 2013 г. съвместно с Кателина Салтирова-Павлова разработихме темата „Пантеон на Възраждането в София“ за целите на бъдещата тогава постоянна експозиция. Работата по темата продължи до последно, но поради оказала се в последния момент липса на подходящо експозиционно пространство, разработката не беше реализирана в обхвата на постоянната експозиция. Впоследствие, вече значително разширен и доусъвършенстван, този проект успя да „намери“ подходящото време и пространство за представяне пред широката публика.

В навечерието на честванията на 140-годишнината от Освобождението на България, на 27 февруари 2018 г. РИМ-София откри своята временна експозиция „В светлината на Освобождението“. Посветена на тази годишнина, изложбата бе официално включена в програмата на Министерство на културата за събитията по време на председателството на Р. България на Съвета на Европейския съюз под знака на европейската година на културното наследство.

Изложбата бе реализирана от РИМ-София с партньорството на: Народно читалище „Иван Н. Денкоглу – 1867“ гр. София, Български исторически архив на НБКМ, Посолство на Република Франция, училища в гр. София и областта. В средствата за аудио-визуална комуникация бяха използвани архивни фотографии от РИМ-София и от личната колекция на режисьора Константин Чакъров.

Изложбата бе разгърната в две от новосъздадените галерийни пространства в откритата през лятото на 2017 г. Триъгълна кула на крепостната стена на антична Сердика, намираща се на бул. „Мария Луиза“ № 16.

Експозиционната площ бе допълнена от съседна по-малка зала, която изпълняваше помощни функции – представяне на два документални филма, посветени на възрожденския елит на София и на Освобождението на града от османско владичество на 4 януари 1878 г. (създадени от екип на музея съвместно с „Чучков брадърс“ и „Камен Во студио“ от поредицата „5 минути София“). Като допълнение към мултимедията тук бе разположена и интерактивна маса с архивни фотографии и документи по темите, развити в експозицията.

В основната експозиционна зала представихме 57 музейни експоната, всички с изключение на един, собственост на РИМ-София. В ролята на официален патньор се присъедини Народно читалище „Иван Н. Денкоглу – 1867“, гр. София, което любезно ни предостави за временно ползване маслен портрет на Иван Н. Денкоглу, рисуван от Никола Михайлов.

Тематично изложбата бе организирана в няколко направления –

„Софийски възрожденски благодетели за светско образование и култура“; „Софиянци в борбата за църковна независимост“; „Софийски политически елит, Васил Левски и Освобождението“.

Подбраните от екипа художествени творби, старопечатни книги, оригинални документи, учебници от възрожденските библиотеки и лични вещи на софийския възрожденски елит, насочиха вниманието на посетителите към учители и просветители, благодетели, революционни и религиозни водачи от епохата на Софийското възраждане. Бяха представени важни събития в борбата на софиянци за светско образование, за самостоятелна българска църква и в подготовката на българската национална революция. Специално внимание бе обърнато и на дейността на европейските дипломати и руските военни в навечерието на Освобождението, както и върху героизма на местните граждани, включили се в защитата на гр. София.

Следвайки ходовата линия на изложбата, хронологично, чрез кавалетна живопис бяха представени образите на софийските благодетели, просветители и дарители – Иван Н. Денкоглу (1781-1861 г.), Йорданка Филаретова (1843-1915 г.), Манол Лазаров (1826-1881 г.) и Димитър Трайкович (1817-1880 г.).

В стъклена витрина изложихме старопечатни книги от личните библиотеки на Иван Н. Денкоглу и Сава Филаретов (от колекциите „Старопечатни книги“ и „Документален архив“ на музея). Това са предимно речници и лексикони. Върху предния им форзац са поставени етикети „Из Денкоглувското книгохранилище при софийското българско училище“ и „Из книгохранилището на софийското българско училище С. Ф.“ (Сава Филаретов). Тематично те бяха допълнени още и от учебници, книги и списания от разглеждания период.

Темата за развитието на светското образование в София през Възраждането бе допълнена и от втора витрина, където бяха експонирани интересни артефакти – две дъски-плочи за писане, използвани в основни училища в София през третата четвърт на XIX век от колекция „Възраждане“, оригинален документ с изпитните бележки на ученици от „Документалния архив“ на музея, както и дивит (приспособление за съхраняване на мастила и инструменти за писане през този период).

Представяйки основната идея на подтемата „Софийски политически елит, Васил Левски и Освобождението“ експонирахме ценни документални свидетелства за епохата – „Дневникът на хаджи Боне Петров“, „Пълномощно за работа на частните комитети в страната“, „Сборник на даскал Манол Лазаров“ и „Тетрадка за български песни на Христо Филипov“.

Като важни артефакти включихме църковно-славянска книга „Часослов“ от с. Слатина с приписка за събитията в София през 1878 г., както и сабията на Панайот Хитов, подарена му от руското командване за заслугите му в Руско-турската война (1877-1878 г.).

За основен акцент, еспониран на централно място, подбрахме статуетката на конната фигура с император Александър II (1818-1881 г.). Макетът е изработен от флорентинския скулптор Арнолдо Дзоки в Рим през 1904 г., след провеждането на международен конкурс с участието на 90 скулптори от 13 държави.

Централно в колонадата на основната зала по дължина бяха разположени три стъклени куба, в които показахме лични вещи на софийските книжари

Никола Вардев и Георги Стоицев – Абаджията (бележник и елек), както и предмети, принадлежали на бележити софиянци през Възраждането: Димитър Хаджикоцев, Йорданка Филаретова, Захари Круша, Манол Тодоров.

Място в експозицията намериха и два тъкани вълнени гоблена с изображения на Паметника на Васил Левски и Паметника на цар Освободител, които са сравнително нови музейни попълнения.

Информацията за героизма и саможертвата на софийските книжари, непосредствено преди Освобождението на града бе допълнена и от предварително създадените мултимедийни продукти, обвързващи местата на книжарниците и бесилките с интересни биографични сведения за тях.

Отделните подтеми в изложбата бяха допълнени и пояснени от четири информационни табла с колажи от архивни фотографии, документи и текстове: „Иван Н. Денкоглу и началото на светското образование в София“, „Борбата на софиянци за независима българска църква“, „Софийски политически елит, Васил Левски и Освобождението“, „Европейските дипломати и софиянци в навечерието на Освобождението“. Отнасяйки си към всяка от трите подтеми в изложбата, те имаха за цел да насочват вниманието върху важни събития за историята на града през този период.

Особен интерес сред посетителите предизвика макрофотографията на художествено оформен текст – „София и Софийско в бележника на Васил Левски“. Чрез нея беше показано писаното за София и софиянци в тефтерчето на Апостола в оригиналния и разчетения му вариант.

Официалното откриване на изложбата бе придружено от хорово изпълнение на академичен мъжки хор „Гусла“ към НЧ „Иван Н. Денкоглу – 1867“ гр. София. В деня на официалното откриване на експозицията беше представена и детска изложба от ученически рисунки на тема „Освобождението на София и България“, които бяха аранжирани в спомагателна зала.

С цел популяризиране на изложбата сред подрастващите и повишаване на познанията им за историята на нашия град, изготвихме, разпространихме и проведехме ученическа анкета в няколко училища на тема „Възрожденският елит на София“.

Спазвайки традицията при всяка временна експозиция на РИМ-София да се организират съпътстващи културно-образователни събития, екипът организира и провеждането на две лекции – беседи сред ученици, студенти и граждани в музейната среда на изложбата. Проф. д-р Пламен Павлов изнесе лекция на тема „Освобождението на София и значението му за Освобождението на България“ през месец март, а през април проф. дин Вера Бонева представи „Новобългарското образование в София (1839-1878 г.)“.

На мнение сме, че проектът „В светлината на Освобождението“ успя да предизвика интереса не само на софиянци, но и на гостите на столицата от други краища на България и от чужбина. Така всеки посетител получи възможност да се информира и по достойнство да се отнесе с почит към софийския възрожденски елит и местен героизъм в освобождението на града.

Summary

The present release presents the temporary exhibition of Regional Historical Museum – Sofia "In the Light of the Liberation" (February 27 – April 15, 2018), which was arranged in the exhibition areas of the Triangular Tower of the Serdica fortress wall on 16 Maria Louisa Boulevard. Commemorated to 140 years since the Liberation of Bulgaria, the exhibition was officially included in the program of the Ministry of Culture for the events during the presidency of the Republic of Bulgaria of the Council of the European Union under the sign of the European Year of Cultural Heritage. In the role of official partner in this initiative of the museum was also the National Chitalishte "Ivan N. Denkoglu – 1867" in Sofia. Following the tradition of organizing cultural and educational events at each temporary exhibition of Regional Historical Museum – Sofia, the team also organized two lectures – talks among students, university students and citizens in the museum environment of the exhibition. Prof. Plamen Pavlov gave a lecture on "The liberation of Sofia and its significance for the Liberation of Bulgaria" in March, and in April Prof. Dr. Vera Boneva presented the "New Bulgarian Education in Sofia (1839-1878)".

Ключови думи

Изложба, Българско възраждане, Освобождение на България

Exhibition, Bulgarian Revival, Liberation of Bulgaria

Автор

Десислава Първанова
Регионален исторически музей – София
parvanovad@yahoo.com

Author

Desislava Parvanova
Regional Historical Museum – Sofia
parvanovad@yahoo.com